

Сергій Параджанов: злет, трагедія, вічність.

95 років від дня народження

(9 січня 1924 — 20 липня 1990) український і вірменський кінорежисер, народний артист Вірменії і України, лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка (1991, посмертно)

Вірменин грузинського походження, творець візитної картки українського «поетичного кіно» – картини «Тіні забутих предків» (1964), яка отримала 39 міжнародних нагород, 28 призів на кінофестивалях (із них — 24 гран-прі) у 21 країні світу.

Коротка біографія:

Народився у столиці Грузії – Тбілісі.

1954 – дебютує на кіностудії Довженка із фільмом «Андрієш»

1964 – кінофільм «Тіні забутих предків» приносить Параджанову **всесвітню славу**

Однак у Радянському Союзі цей тріумф для Параджанова став початком його кінця. Тут більше цінували не вільних геніїв, а «приручених» митців, а Параджанов вів себе надто зухвало. Він підписував ледь не всі листи-протести проти політичних репресій, підтримав акцію протесту, влаштовану київською інтелігенцією на прем'єрі «Тіней...» у кінотеатрі «Україна», він дозволяв собі надто вільні висловлювання і нікого не хотів слухатися. Він мав величезне почуття свободи, був людиною поза системою, канцелярськими книгами, паспортами та похвальними грамотами. Через це йому «зрізали» «Київські фрески», лишилися нереалізованими мрії про «Інтермецо» за твором Коцюбинського та екранізацію «Слова про Ігорів похід».

1967 – створює метафоричний, повний символізму фільм «Колір гранату», який називає кульмінацією свого життя

1973 – радянська репресивна машина фабрикує справу проти Параджанова і присуджує ув'язнення у колонії суворого режиму на 5 років.

1977 – завдяки міжнародній кампанії протесту (яку підписали, зокрема, Федеріко Фелліні, Франсуа Трюффо, Жан-Люк Годар та Мікеланджело Антоніоні) Сергія Параджанова звільняють.

Сам про себе режисер казав, що він: «вірменин, який народився у Тбілісі і сидів у російській в'язниці за український націоналізм».

(Режисер мав великий авторитет у колонії. Через це його неодноразово переводили із зони в зону. У одній із колоній маестро Параджанов навіть відкрив школу живопису)

Після звільнення був змушений оселитися в Тбілісі через заборону проживати в Україні. «Мене вбили, заборонивши знімати», – нарікав близьким Параджанов.

1990 – помер у Єревані.

Сергій Йосипович був і режисером, і сценаристом, актором, художником, скульптором, і композитором, костюмером, гримером, епістоляром та хореографом. За своїх вчителів Параджанов вважав Олександра Довженка та Андрія Тарковського.

Узагалі, Сергій Параджанов був генієм у всьому. Він малював, консультував відомих спеціалістів з кераміки, скла, порцеляни, середньовічного мистецтва, зброї, антикваріату, мав беззаперечний авторитет серед ювелірів, його високо цінували археологи, історики, етнографи, дослідники фольклору й літератури Давнього Сходу. В його оселі завжди було багато унікальних речей, які він дарував іноді зовсім незнайомим людям.

Багато унікальних речей, що оточували Параджанова, він робив власноруч. Свідки кажуть, що спостерігати за його роботою було колосальним задоволенням...

Все своє життя С. Параджанов боровся за право митця бути вільним від умовностей, але тільки наприкінці 1980-х він здобув, нарешті, вистраждану творчу свободу, та не встиг нею натішитися: 21 липня 1990 року Сергій Параджанов помер від тяжкої невиліковної хвороби. Батьківщина високо оцінила творчість Майстра – його поховали в Пантеоні геніїв вірменського духу.

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф